

Dohledový benchmark č. 3/2019
(aktualizuje dohledový benchmark č. 1/2014)

Odkazy v pojistné smlouvě a pojistných podmínkách na jiné dokumenty

Pojistná smlouva a pojistné podmínky často obsahují odkazy na další dokumenty, které mají přímý nebo nepřímý vliv na způsob určení rozsahu pojistného plnění nebo vymezují pojistnou událost. U produktů pojištění osob se jedná zejména o tabulky stanovující bodové, procentní, finanční ohodnocení tělesného poškození způsobeného úrazem, tabulky maximální délky plnění denního odškodného za dobu nezbytného léčení úrazu, pracovní neschopnosti, tabulky závažných onemocnění apod. (dále také „oceňovací tabulky“).

V rámci dohledové činnosti České národní banky bylo zjištěno, že tyto dokumenty nebyly zájemcům o pojištění či pojistníkům vždy v písemné formě k dispozici, a to ani před sjednáním pojistné smlouvy, ani průběhu její platnosti, resp. s nimi nebyl ani jinak zájemce o pojištění prokazatelně seznámen před uzavřením pojistné smlouvy. V některých případech byly zájemcům či pojistníkům dostupné dokonce pouze k nahlédnutí na obchodních místech nebo na webových stránkách pojišťovny. V některých případech nebyly dostupné ani na webových stránkách pojišťovny.

Podle § 2774 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, (dále jen „občanský zákoník“) pojistné podmínky vymezí zpravidla podrobnosti o vzniku, trvání a zániku pojištění, pojistnou událost, výluky z pojištění a způsob určení rozsahu pojistného plnění a jeho splatnost. Pokud jsou pravidla uvedená v dalším dokumentu či dokumentech, na které pojistné podmínky odkazují, nezbytná pro určení rozsahu pojistného plnění nebo vymezují pojistné události či výluky z pojištění, stává se takový dokument nebo dokumenty součástí pojistné smlouvy uzavřené mezi pojistníkem a pojistitelem. Z hlediska plnění zákonných povinností (např. povinnost stanovit výši pojistného plnění v pojistné smlouvě o úrazovém pojištění podle § 2844 občanského zákoníku) není rozhodující formální označení dokumentu, ale jeho obsah¹. Pokud tedy dokument obsahuje způsob určení rozsahu pojistného plnění nebo upřesňuje pojistnou událost, jde o samostatnou část pojistných podmínek a podle § 2774 odst. 2 občanského zákoníku s ním musí pojistitel pojistníka seznámit ještě před uzavřením smlouvy.

Podle § 2844 občanského zákoníku poskytne pojistitel z úrazového pojištění pojistné plnění ve výši ujednané ve smlouvě, došlo-li k úrazu pojištěného. Z tohoto ustanovení vyplývá, že pojistná smlouva, resp. pojistné podmínky, musí u tohoto typu pojištění obsahovat ustanovení, na základě kterých lze zjistit konkrétní výši pojistného plnění. Pokud pojistná smlouva samotná ani pojistné podmínky (vč. dalších dokumentů, na které odkazuje) výši pojistného plnění neupravují, jde o rozpor s požadavkem tohoto ustanovení.

Ke stejnému závěru vede i znění ustanovení § 2824 odst. 2 občanského zákoníku, kdy v případě pojistné události u pojištění osob (životní pojištění, úrazové pojištění, pojištění pro případ nemoci) má osoba určená ve smlouvě právo na výplatu ujednané částky či důchodu nebo právo na pojistné plnění v určené výši. Z kontextu je zřejmé, že jde o vymezení konkrétní výše částek určených v pojistné smlouvě nebo pojistných podmínkách dohodou

¹ § 555 občanského zákoníku

mezi pojistitelem a pojistníkem. Toto ustanovení tak navazuje na obecný předpoklad úpravy „způsobu určení rozsahu pojistného plnění“ v pojistných podmínkách obsažený v § 2774 odst. 1 občanského zákoníku a toto určení by mělo v souladu s povinností pojišťovny jednat s odbornou péčí být dostatečně jasné a přesné. **Tento požadavek není naplněn, pokud určení rozsahu pojistného plnění neumožňuje zjistit jeho potenciální výši. Například uvedení vzorce bez uvedení příslušných hodnot koeficientů a proměnných není ani z tohoto hlediska dostačující.**²

Občanský zákoník stanoví³, která smluvní ujednání mají být obsažena v pojistné smlouvě, resp. pojistných podmínkách. Pojistné podmínky přitom mohou být složeny z více dokumentů a nezáleží na tom, jak jsou jednotlivé části pojistných podmínek označeny (v rámci vyloučení pochyb je však vhodné používat vždy označení „pojistné podmínky“ případně s rozlišujícím dodatkem). **Vždy platí, že zájemce o pojištění musí být se všemi součástmi pojistných podmínek seznámen, a s jejich změnami musí souhlasit.** V reakci na dohledovou činnost ČNB pojišťovny oceňovací tabulky inkorporují do souboru pojistných podmínek, který je předáván zájemcům o pojištění před uzavřením pojistné smlouvy. Pokud pojišťovna zájemce o pojištění s obsahem oceňovacích tabulek⁴, na které je v pojistných podmínkách či samotném návrhu na uzavření pojistné smlouvy odkazováno, před uzavřením pojistné smlouvy **prokazatelným způsobem neseznámí**,⁵ vystavuje se bezdůvodně právnímu a reputačnímu riziku a riziku finančních ztrát plynoucích z případné neaplikovatelnosti těchto dokumentů v daném vztahu.⁶ I když je tato povinnost pojišťovny (§ 2774 odst. 2 občanského zákoníku) obvykle plněna prostřednictvím pojišťovacích zprostředkovatelů, není pojišťovna zbavena odpovědnosti za splnění své zákonné povinnosti a měla by proto nastavit náležité kontrolní mechanismy k zajištění jejího splnění.⁷

Občanský zákoník pak v § 1752 vymezuje podmínky, za kterých lze v přiměřeném rozsahu měnit obchodní podmínky. ČNB v této souvislosti upozorňuje, že právní názory na aplikaci tohoto ustanovení na změnu pojistných podmínek se mohou lišit. Pojišťovna by měla tuto skutečnost vzít v úvahu při řízení svých rizik, zejména v souvislosti s řízením rizika potenciálních sporů s pojistníky.⁸

² Pokud s ohledem na pojistně-matematické principy pojištění nelze při sjednání pojistné smlouvy stanovit hodnoty proměnných a koeficientů platné po celou dobu trvání pojistné smlouvy, musí být tato skutečnost z pojistných podmínek jednoznačně zřejmá a uvedení zdrojů pro stanovení hodnot proměnných a koeficientů musí být dostatečně transparentní. Např. lze na příslušné hodnoty proměnných odkázat, jsou-li dostupné z veřejného nezávislého zdroje (např. odkazem na úmrtnostní tabulky Českého statistického úřadu nebo vlastní úmrtnostní tabulky). Existuje-li předpoklad, že pojišťovna bude, s ohledem na strukturu svého pojistného kmene, provádět vlastní úpravu hodnot proměnných a koeficientů, např. úpravou úmrtnostních tabulek ČSÚ, je třeba na tuto skutečnost zřetelně upozornit a stručně uvést obecné principy či metody těchto úprav a jejich možné dopady.

³ Např. v ustanoveních § 2774 odst. 1, § 2844 a § 2824 odst. 2 a § 1798 ve spojení § 1799 a 1800 občanského zákoníku.

⁴ V praxi se může týkat i jiných dokumentů (například sazebníku poplatků či jeho období).

⁵ Za prokazatelné seznámení však nelze považovat pouhé formální splnění této povinnosti (například zaškrtnutím předdefinovaného pole s prohlášením, že zájemce o pojištění byl seznámen s daným dokumentem).

⁶ Srovnej rozhodnutí Nejvyššího soudu č.j. 31 Cdo 1566/2017 ze dne 13. 2. 2019.

⁷ Nad rámec uvedeného je pojišťovna taktéž povinna před uzavřením pojistné smlouvy sdělit zájemci o pojištění před smluvní informace minimálně v rozsahu daném nově zákonem č. 170/2018 Sb., o distribuci pojištění a zajištění. Mezi těmito před smluvními informacemi je mj. informace o způsobu určení výše pojistného plnění nebo jiného plnění z pojištění a informace o veškerých platbách vyplývajících z pojistné smlouvy a hrazených zákazníkem nad rámec pojistného a jejich výši (§ 84 daného zákona).

⁸ Srovnej komentář Mgr. Karla Haase k ustanovení § 2774 občanského zákoníku. In: Švestka, a kol.: Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI (§ 2521-3081). 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 1516 s. A dále k ustanovení § 2774 občanského zákoníku. In: Jandová, L., Šlauf, P., Svejkovský, J.: Pojištění v novém občanském zákoníku. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 353 s.

Nestanovení rozsahu pojistného plnění a nevymezení pojistné události v pojistné smlouvě, resp. v pojistných podmínkách, dostatečně jasně a přesně, a dále nesplnění povinnosti pojišťovny seznámit zájemce se všemi součástmi pojistných podmínek ještě před uzavřením pojistné smlouvy, považuje ČNB za jednání v rozporu s povinností pojišťovny jednat s odbornou péčí ve smyslu § 6 odst. 1 zákona o pojišťovnictví.

Upozornění:

Informace obsažené v tomto materiálu vyjadřují názor pracovníků sekce dohledu nad finančním trhem ČNB, který je aplikován v dohledové praxi. Soud a případně i bankovní rada ČNB mohou zaujmout odlišný názor. Postup v souladu s informacemi v tomto materiálu však bude ČNB při výkonu dohledu nad finančním trhem považovat, v mezích okolností konkrétního posuzovaného případu, za postup v souladu s relevantními právními předpisy vztahujícími se k dané oblasti.

Datum: 6. června 2019